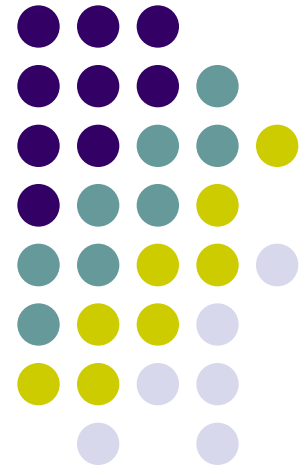

Вивчення есе на уроках української мови в 3-4 класах

К. І. Пономарьова,
провідний науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Програмові вимоги до вивчення есе в 3 класі:

- засвоїти термін **есе**;
- навчитися відрізняти есе від розповіді й опису;
- складати есе усно (під керівництвом учителя).

Робота над есе в 3 класі:

- зіставлення розповіді, опису й есе;
- визначення суттєвих ознак есе;
- формулювання правила про есе;
- побудова есе (під керівництвом учителя).

Ознайомлення з терміном есе.

- Прочитайте тексти. Визначте, який із них є розповіддю, який – описом.

Текст 1.

Біля нашої школи росте кучерявий клен. Учителька розповідала нам, що він ровесник школи. Його посадили тоді, коли школу збудували, й перші учні переступили її поріг.

З того часу минуло багато років. Клен бачив усіх учнів, які навчались у школі. Він і сьогодні щоранку зустрічає школярів, бажає їм успішного дня. А після уроків проводить їх додому.

Шкільний клен – свідок усіх шкільних подій.

- Який це текст – розповідь чи опис?

- **Визначте тип цього тексту.**

Текст 2.

Клен коло школи аж палахкотів. Це осінь запалила його вогняними кольорами. Яких тільки відтінків не було на ньому. І блідо-жовтий, і насичений золотистий, і яскраво-помаранчевий, і багряний, і бордовий. А між ними деінде ще ховався зелений колір літа.

Час від часу з кленового полум'я, ніби іскри, відривались зіркоподібні листочки й падали додолю. У цю мить клен нагадував великий бенгальський вогонь.

- Прочитайте (послухайте) ще один текст.

Текст 3.

Я поверталася зі школи додому. Проходила біля кучерявого клена. Раптом переді мною закружляв жовтий кленовий листок. Я зловила його й подумала – напевно це клен зробив мені подарунок. А чому?

Можливо, щоб підняти мій настрій. А може хотів нагадати про осінь. Чи захотілося клену, щоб я звернула увагу на його красу. А може просто в ту мить, коли я проходила під кленом, вітер зірвав з нього листок, і він випадково потрапив до моїх рук.

Але, як би не було, я зраділа такому подарунку.

Формулювання правила про есе.

- Яку особливість має третій текст?
(У ньому авторка висловлює свої розмірковування про те, чому до її рук упав кленовий листок.)
- **Такий текст називається есе.**
- Спробуємо сформулювати правило, що таке есе.
- Спочатку пригадаємо, який текст називаємо розповіддю?
(У якому про щось розповідається.)
- Який текст називаємо описом?
(У якому щось описується.)
- А що висловлюється в есе?
(Власні думки, розмірковування про щось.)
- Отже, ***есе – це текст, у якому висловлено розмірковування (думки автора) про якийсь предмет, подію, вчинок, власні почуття.***

Завдання для формування умінь складати есе.

- побудова есе за зразком;
- складання есе за поданим планом;
- побудова есе за даним початком;
- створення есе на задану тему.

Побудова есе за зразком.

- **Послухай (прочитай) текст. Чи можна назвати його есе? Доведи свою думку.**

Андрійко сумує, що літо закінчується, і треба йти до школи. А я дивуюсь, як можна не хотіти в школу?

Звичайно, навчатись не легко. Потрібно багато працювати, думати. Але на кожному уроці дізнаєшся про щось нове. Як порівняю свій зошит для письма з першого класу із теперішнім зошитом з української мови, то бачу, як багато я навчився у школі. І хочеться ще більше знати й уміти.

А крім навчання в школі ще так багато цікавого! Хіба вас не захоплюють шкільні свята, походи, екскурсії? Майже кожного місяця ми з нашою вчителькою кудись подорожуємо. Цікаво, де побуваємо в цьому році?

Не розумію, чому Андрійкові не хочеться до школи?

- **Склади есе про свій настрій перед 1 вересня.**

Створення есе за планом.

- **Склади есе за поданим планом.**
 1. Які добрі справи я зробив (зробила) у своєму житті?
 2. За які вчинки мені соромно?
 3. Який висновок я роблю для себе?

Складання есе за даним початком.

- Побудуй есе за поданим початком.

Марійка любить уроки української мови. Сергійкові вони не дуже подобаються, бо треба багато писати.

А мені ...

Побудова есе на задану тему

- **Прочитай текст.**

Хлопчики домовились зустрітися в неділю на стадіоні, щоб пограти у футбол.

Але Сашко полюбляє вранці поспати. Тому, проснувшись, почав розмірковувати – йти йому на стадіон, чи краще поніжитися в ліжку під ковдрою.

- **Як порадиш вчинити Сашкові?**
- **Чи траплялися з тобою такі випадки?**
- **На основі прочитаного тексту побудуй есе на тему *«Що для тебе важливіше, домовленість із друзями чи власні бажання?»*.**

Програмові вимоги до вивчення есе в 4 класі:

- розпізнавати есе серед інших текстів;
- розрізняти есе і міркування;
- усно будувати есе (під керівництвом учителя).

Робота над есе в 4 класі:

- повторення знань про есе (що таке есе, його суттєві ознаки);
- зіставлення есе і міркування;
- складання есе (під керівництвом учителя).

Зіставлення есе і міркування.

- Прочитайте тексти. Визначте, який із них есе, а який міркування.

Текст 1.

Коли я повертаюсь зі школи, мене завжди зустрічає Рекс. А сьогодні він на вибіг мені назустріч.

Це тому, що в тата розпочалася відпустка. І він на кілька днів поїхав на озеро порибалити. Узяв палатку, рюкзак з речами і Рекса. Щоб він теж побував на природі. Та й татові з Рексом не буде самотньо.

Ось чому сьогодні мій чотирилапий друг мене не зустрів.

Текст 2.

Я повертався зі школи. Сподівався, що мене зустріне Рекс. Але він не вибіг мені назустріч.

Я захвилювався. Що могло статися? Може він захворів? Ні, напевно поїв з насолодою бабусиною борщу з кісткою і задрімав. А можливо тато забрав його з собою на озеро порибалити. Ой, а чи бува хтось не вкрав мого чотирилапого друга?

Треба швидше запитати в бабусі, де Рекс. А то різні тривожні думки починають мене хвилювати.

- **Поясніть, чим міркування відрізняється від есе?**

Відмінність між есе і міркуванням.

- **Міркування** розпочинається з твердження, яке доводиться чи пояснюється.
У кінці міркування робиться висновок.
- В **есе** нічого не доводиться.
У ньому висловлюються лише думки, розмірковування, якісь здогади.
У кінці есе **не обов'язковий** висновок.

Орієнтовна тематика текстів-есе:

- Якби я був (була) чарівником, я б ...
- Що дає мені навчання в школі?
- Для чого маю вивчати українську мову?
- Що дасть мені знання іноземної мови?
- Ким хочу стати, коли виросту.
- Що я думаю про свою Батьківщину? (Як я ставлюся до своєї Батьківщини? Що я бажаю своїй Батьківщині?)
- Кого б я вибрав (вибрала) собі в друзі?
- Що б я змінив (змінила) у своїй школі?
- Чи можуть пишатися мною мої батьки?

Картки з компетентнісно орієнтованими завданнями

2. Допоможи гномикові розсадити гостей за столом. Знайди за звуковою схемою місце кожного гостя і зроби відповідний запис.

Картка 3

Погіт слів на склади

Прізвище, ім'я _____

- 1. Допоможи боброві розмістити пасажирів. Запиши їх назви по складах у відповідних схемах слів на теплоході.

2. Кротик під землею почув шум. Виліз із нірки подивитися, що відбувається. Але сонечко його засліпило. Напиши кротикові, що саме його потурбувало.

Handwriting practice lines consisting of five horizontal blue lines and five vertical blue lines forming a grid.

Прізвище, ім'я _____

1. В автобусі Наталя розповідала Марійці про свого котика. Через вуличний шум окремі слова Марійка не почула. Устав пропущені в розповіді слова, щоб усе було зрозуміло.

У мене є гарненький

Звати _____ Пушок.

дуже любить м'ясо й молоко.

добре ловить мишей. Але

не їсть їх. Зловить мишку і грається

з _____

Я дуже люблю свого _____

Прізвище, ім'я _____

1. Малий Фабіо приїхав з Італії і вчиться розмовляти українською мовою. Прочитай, як у нього виходить. Підкресли слова з помилками. Запиши текст, виправивши помилки. Виділи закінчення у змінених словах.

Я приїхав з Італія. Моя країна сонячний і теплий. У нас багато квіти. Італійці дуже щедрий. Вони люблять пригощати фрукти й овочі.

Blank writing area with horizontal and diagonal lines for text entry.

2. Оленка написала замітку до шкільної стінгазети. Спробуй себе в ролі редактора. Перевір, чи правильно вона написала закінчення іменників. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Біля річки

Одного літнього дня разом з Натальєю, Оксаною і Марією ми попрямували до річки. Йшли вузькою стежиною. На березі насолоджувались красою і тишою. Любувалися вербою, яка вмивала свої віти чистою водицею. Спостерігали, як зграєю сіли на воду дикі качки.

Прізвище, ім'я _____

1. При вході в ліс діти побачили табличку. Частина деяких слів були стерті. Діти вирішили відновити запис. Допоможи їм це зробити. Встав у слова пропущені букви.

Увага!

Улітку значно збільшу _____ я загроза пожеж у лісі. Тому в спекотну погоду не дозволя _____ я розпалювати вогнище. Нехай кожний із вас потурбу _____ я про безпеку лісу.

За порушення правил проти-пожежної безпеки наклада _____ я штраф.

Посібники для перевірки предметних компетентностей

ТЕМА. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО ЗА РІК

Перший варіант

Розглянь малюнок. Користуючись ним, виконай подані нижче завдання.

1. Придумай назву малюнка й запиши її.

2. Допоможи диспетчеру аеропорту розташувати на табло назви міст в алфавітному порядку.

3. За звуковою схемою слова з'ясуй і запиши, у яке місто із зазначених на табло летить сім'я.

— • — — — • — —

4. Запиши, яка погода чекає пасажирів у Лондоні, дібравши до слів з довідки протилежні за значенням.

Довідка: *ясна, тепла, суха.*

Погода в Лондоні _____

5. Перевір список речей, за яким хлопчик складав свій рюкзак. Підкресли слова з помилками й виправ ці помилки.

Плащ, джинси, куртка, парасолка, мяч, чиревики.

6. Придумай кличку для кішки, зображеної на малюнку, і запиши.

7. Допоможи господарям знайти загублену в аеропорту кішку. Для цього опиши зовнішній вигляд тваринки.

8. Допоможи хлопчикові написати sms-повідомлення другові, з яким він не встиг попрощатися.

Дякую за увагу!

